

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovărășiilor economice

Foaia oficioasă a „Centralei Tovărășiilor“ și a însoțirii pentru „Asigurarea vitelor“, amândouă în Orăștie.

— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Aduș economic la „LIBERTATEA“.

Apare în 10, 20 și 30, a fiecărei luni.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Anul III.

ORĂȘTIE, 30 Ianuarie v. 1908.

Nrul 5

O tovrășie — model.

În orașul Bistrița, Români cărămidari au dat o strălucită dovadă că înțeleg rostul întovărășirii și știu să potrivească trebuințelor ce le au. minunata putere de muncă și câștig ce o dau tovrășile.

Tovărășia cărămidarilor din Bistrița poate sluji ca muștră, ca model tuturor care au nizuința să ajute producția și valorizarea atât la oraș cât mai ales la sate. În cite locuri nu s'ar mintui sute și mii de coroane pentru punși Românești, prin alcătuirii de tovrășii de felul celei a bravilor cărămidari din Bistrița! Și astfel de tovrășii s'ar putea face și pentru câștigarea și procurarea și valorizarea a tel și fel de alte materii prime și articli de ai agriculturii și industriei noastre. »Tovărășia Centrală« ce-și va începe în curind activitatea, își va face una dintre cele mai de căpetenie îndatoriri din nizuința de a sprijini alcătuirea de tovrășii, ca cea a cărămidarilor din Bistrița.

Trimițind cuvintele noastre de laudă bravilor plăsmuitori și susținători ai tovrășiei din Bistrița, — lăsăm să urmeze la acest loc lămuritorul articol, ce ne-a trimis, la rugarea noastră, domnul avocat Dr. Victor Onișor, cu privire la tovrășia de care vorbim.

Societatea cărămidarilor din Bistrița.

Făcutul de cărămizi și țigle în orașul Bistrița e un meșteșug, cu care să ocupe numai Români. Această industrie românească e practizată de Români aici de sute de ani. Cărămizile produse sunt de calitate foarte bună și căutate în toată împrejurimea, din cauză că lutul, din care să fac, săpat din dealul zis Schifferberg, în partea de oraș „la Hrube“, e mălos și foarte potrivit pentru cărămizi și țigle. Terenul, unde să fac cărămizile, e proprietatea orașului Bistrița, iar cărămidarii sunt numai uzufructuarii locului. Ca arîndă fiecare plătește orașului, anual, un anumit număr de cărămizi sau țigle.

Meșteșugul de a face cărămizi să practicează ca manufactură. Fiecare cărămidar e întreprinzător pentru sine, de sine stătător și muncește cu membrii familiei, sau cu slugii sau slujnicele, luați pe vara întreagă. Ideea de a să confecționa cărămizile în fabrică, unde cărămidarii ar fi muncitori numai, e urgentă și nici unul nu e aplicat a să face lucrător de dragul fabricii.

Cărămidarii, înainte de a avea societatea lor, după ce ardeau cărămida și era gata, o vindeau celor ce o căutau, fiecare pentru sine, cu prețurile ce le puteau căpăta. Concurența de vânzare dintre ei de multe ori făcea să capete prețuri foarte mici. Cei mai cu puțină stare abia câștigau cât să se hrănească până la Crăciun, iar de aici încolo își arvuneau producțiunea anului viitor la aceia, care le dădeau anticipații, plătindu-să cu prețuri ridicole, munca anului viitor.

Idea însoțirii în scopul de a-și îmbunătăți soarta, s'a propagat și la cărămidarii din Bistrița. În vara anului 1906, mai mulți cărămidari au recercat pe cîți-va fruntași ai inteligenței din Bistrița, ca să le dea sfatul de ajutor. Au venit și la mine și le-am făcut un plan de înființare și organizare a societății lor, care are scopul de a valoriza produsele membrilor. Ideea mea au acceptat-o și m'au rugat să lucrez statutele și să fac toate formalitățile cerute de legea comercială pentru a să înființa societatea.

Societatea s'a constituit și firma s'a înregistrat la tribunal. Societatea are scopul de a valoriza produsele de cărămidărie (cărămizi și țigle) ale membrilor. În scopul acesta ține un magazin, care cumpără dela membri pro-

ductele gata, le ia în samă, le plătește membrilor numai decît și apoi după posibilitate le valorizează. Societatea dar' cumpără în socoteala proprie și nu în comisiune, produsele membrilor. Le plătește numai decît și trec în proprietatea societății. Al doilea scop este de a câștiga materialul de lipsă la producțiunea cărămidarilor pentru membri, acest material este lemnul de foc, care, cumpărat în cantitate mai mare, să capătă mai ieftin. Societatea îl dă membrilor în preț de cumpărare. Al treilea scop al societății este de a da anticipațiuni în bani membrilor, ca împrumuturi, care la liferarea de material în magazin, să plătesc în rate mici. După aceste anticipații, societatea compută interesele ce le plătește la creditorii săi.

Fiecare membru, care a intrat în societate la înființare, a subscris o parte fundamentală de 100 cor, care a fost de plătit în rate de cite 10 cor. în două veri, la prima zi a lunilor Iunie, Iulie, August, Septembrie și Octombrie (lunile de producțiune și câștig) cite 10 cor. La constituirea societății, în luna Iunie 1906, societatea n'a avut nici un ban, așa că cheltuielile de înființare de circa 250 cor., au trebuit să le anticip din al meu. Dar cît ce s'a înregistrat firma, pe baza responsabilității ce să extinde până la triplul părților fundamentale subscrise, societatea de împrumut »Bistrițiana«, ne-a acordat un împrumut de 6000 cor., cu un procent mai mic decît erau banii în piață, drept ajutor și îndemn pentru noua întreprindere. Cu aceasta sumă societatea și-a început lucrarea.

În societate au intrat 53 membri, abia cîți-va cărămidari au rămas afară de so-

cietate. În direcțiunea societății sunt 9 membri, cari pot fi numai membri ai societății, în comitetul de controlă (așa numit de cărămidari, căci cuvîntul supraveghiere le-a părut prea greu de exprimat) sunt 3 membri. Funcționarii societății sunt: directorul casarului și contabilul, care poate fi într'o persoană, și magazinerul. Atribuțiunile acestora sunt cele cunoscute, magazinerul e îngrijitorul magazinului, care primește dela membri materialul gata și dă asignație de plată la casar pentru cuantul de material dat în magazin, de altă parte la vânzare, după ce cumpărătorul aduce chitanță de plată dela cassă. Contabilul-cassar poartă jurnal de cassă (după sistemul american), maiestru, cartea membrilor și părților fundamentale; magazinerul cartea magazinului și a materialului. Este apoi registrul de administrație și protocolul ședințelor direcțiunii și adunărilor generale. Aceasta e organizația societății.

La început societatea s'a luptat cu multe greutăți. N'avea cancelarie, n'avea magazin stabil, ci numai niște curți închiriate spre acest scop, care însă nu erau de ajuns. N'avea bani de ajuns, ca să plătească materialul gata al membrilor. Au urmat și nemulțumiri ale membrilor, care nu erau în deajuns disciplinați pentru rînduiala cea nouă a societății.

Anul prim de gestiune (început cam în 15 Iulie 1906) s'a încheiat cu un profit de 1241 cor. din care s'a dat la fiecare membru cite 10% după cotele plătite, iar 701 cor. s'a dat la fondul de rezervă. Anul al doilea a mers mai bine, deși greutățile începutului s'au mai resimțit. În urma unei crize locale,

În vara anului 1907 nu s'a făcut în loc nici o clădire mai mare, deși se proiectaseră mai multe, astfel cărămida n'a fost căutată. S'au vândut aproape numai șirepurile (țiglele), din care societatea a exportat chiar și până la Copșa-mică. Dar societatea a fost în stare să mulțumească necesitățile membrilor. În primăvara anului 1907 societatea și-a cumpărat casă proprie la loc potrivit, unde și-a așezat cancelaria, au localități potrivite de magazin. Astfel a ajuns în privința locului să fie stabilă.

Socoteli încheiate cu finea anului 1907, sunt favorabile. Din bilanț dau următoarele date:

Activa: 1. Bani gata în cassă K	304.80
2. Marfă în magazin (cărămidă și șirepuri)	17.891.93
3. Lemne	2.536.05
4. Casa societății	3.400.—
5. Anticipaț. la membri	125.—
6. Mobiliar	190.—

Suma: K 24.447.78

Pasive: 1. Părți fund. plătite K	4.322.—
2. Imprumut pe schimb și hipotecar	12.700.—
3. Creditori la lemne	1.750.—
4. Fondul de rezervă	701.28

Profit curat — foarte real K 4974.50.

Pentru ilustrarea acestora mai dau câteva date. Circulația cassei a fost de cor. 92.532.63 la intrate, și cor. 92.227.83 la eșite.

In magazin au intrat: 873.540 cărămizi, 348.554 șirepuri au eșit: 118.118 „ 132.995 „ Lemne vândute și neplătite la finea anului . . . 671 „ stîngini în pădure . . . 224 „

Societatea a cumpărat dela membri, mii de cărămizi, cu 24 cor. și a vîndut'o în magazin cu 28 cor., a profitat dar' brutto la mii 4 cor.; șirepurile le-a cumpărat cu 10 cor. și le-a vîndut cu 12 cor. Din materialul de lemne a vîndut vr'o 400 stîngini și în piață, cu profit de circa 2 cor. 50 fil. la stîngin.

Societatea a profitat la vînzarea de cărămizi și șirepuri 8799 cor. 34 fil., la lemne 951 cor. 05 fil., alte mărunțșuri și venite transitoare 279 cor. 62 fil., total 10.039 cor. 01 fil. A cheltuit cu: Spese curente de tot felul 1267 C. 06 f., dusul marfei la magazin 641 cor. 08 fil., interese după împrumuturi 816 cor. 02 fil., salare 1750 cor., dare 581 cor. 35 fil.

Adunarea generală s'a ținut în 26 Ian. a. c. A aprobat bilanțul și contul profit și pierdere și a împărțit profitul curat. A dat: fondului de rezervă 3620 cor. 72 fil., prin ce s'a ridicat la cifra părților fundamentale de 4322 cor., prin urmare dacă societatea s'ar desface un membru în loc de 100 cor. ar primi după existență de un an și jumătate 200 cor.; dividendă la membri 667 cor. 20 fil., remunerații membrilor în direcțiune și comitetul de supraveghiere 85 cor., directorului 200 cor., cassarului 100 cor. magazinerului 40 cor. și alte renumerații mai neînsemnate.

De prezent societatea livrează 500 mii cărămizi pentru întreprinzătorul clădirii gimnaziului din Bistrița, a cărei clădire să va începe în primăvara aceasta.

Dr. Victor Onișor.

Ivzoare de îndemnuri.

Ne-a cercetat doi fruntași, veniți din un sat îndepărtat: preotul și primarul satului. Ne spuneau că sunt trimiși de sat săle „despicăm“, săle lămurim cum să face asigurarea vitelor. Am sfătuit împreună. Ne-am lămurit. Și nădejde avem, că drumul lor n'o fi fost bătut zadarnia. Din însuflețirea și priceperea lor nădejde am luat că pentru satul acela vor răsări roadele binecuvîntate ale tovărășilor.

Din vobă'n vorbă am ajuns să ne întrebe primarul:

— Apoi, zău Domnilor de unde mai scoateți DVoastră atita putere de îndemnuri și de însuflețitoare vorbe pentru neamul nostru?

I-am răspuns și i-am despicat lucrul și la urmă a văzut și harnicul primar că ne sunt prea slabe puterile, ne sunt prea puține slovele, ne este prea sărac graiul, ca să ajungem, ca să biruim să spunem sătenilor noștri, tot ce-ar fi, tot ce-am avea să le povestim.

Neamul nostru, sătenii noștri prea își molesesc mintea numai și numai cu întâmplările, cu trebile ce să petrec în satul lui. Cei mai mulți nu cetează gazete, nu răsfoiesc cărți, n'au prilej să asculte glasuri pornite de minți luminate. Ei știu ce e la ei în sat, știu cine să îmbată, știu cine are datorii

știu cine câștigă, știu clevețele babelor și a bărbaților fără lucru.

Atîta știu și pe știutul ăsta să încaieră în certe, în bătăi în huliri de școală și de biserică și de carte românească.

Vremea lor furată de aceste nimicuri nu le mai îngăduie să-și rotească ochii, să-și înțească judecata, să vadă, să audă — ce să lucră, cum să face în satul vecin, în ținutul mărginaș, la neamul de oameni din vecini!

Că de s'ar uita s'ar rușina de neștiința lui, de prostia semenilor lui și de bună seamă s'ar așterne pe lucru, și-ar aduna toate puterile — până l'ar ajunge, ori chiar până l'ar întrece pe vecinul.

De s'ar uita ai noștri, mare și mic — în jurul lui, ar vedea că în stăpînirea Ungurilor sunt peste 3000 tovărășii satești de tot felul; ai vedea că Sașii au peste 200 tovărășii satești de credit și de consum (bolți), ar vedea că Sirbii au la 300 tot vărășii și grupări satești, ar vedea că Slovacia să fac luntre și punte să o scoată cu tovărășiiile satești.

Și atunci ar vedea că neamul nostru, neamul românesc — am rămas în urma tuturor, am rămas lipsiți de arma cea mai puternică a înaintării economice, am rămas lipsiți de tovărășii satești.

Frații noștri din România au aproape de 3000 tovărășii satești de tot felul, frații noștri din Bucovina au asemenea tovărășii de credit și de consum și toți le simt minunatele roade. Numai noi — și față de neamurile cu care dat ne este să trăim împreună și față de frații noștri de sub alte împărății — suntem cei mai slabi, suntem cei mai rămași înapoi — în treaba rînduieților economice.

Din însuflețirea ce s'a pornit însă, credință ne luăm că și noi înțelegem rostul zilelor de azi și noi vrem și putem să ne organizăm prin armele puternice ale tovărășilor.

Vrutul ăsta dorim să-l ajutăm și noi și d'acea am luat hotărîrea să plecăm pe sate, să fim în mijlocul poporului, să sfătuiem cu toții împreună — ca să ne înțelegem, ce să știm porni la muncă rînduită.

Și acum credem că și primarul nostru, cu care am început vorba și DV. înțelegeți de unde ne luăm noi mulțimea îndemnurilor și a însuflețirii pentru tovărășii.

Să luăm din roadele ajunse de alții și de alte neamuri și le luăm din dorul de a ajunge și noi, neamul românesc, la roadele minunate ale tovărășilor.

Expoziția dela Sebeș.

— Participarea Hunedorenilor. —

În Hunedoara și azi mai stau tovărășiiile, ce s'au ridicat pe temelile vechilor brezle — țehuri — de meșteșugari români, ce erau în floare încă pe vremea împărătesei Maria Terezia. Păstrîndu-și vechile tradiții, în Hunedoara și acum sunt în ființă patru »țauri« pentru societăți de meseriași români, cu statute în regulă și anume: Soc. cojocarilor, soc. cizmarilor, soc. timarilor (tăbăcarilor), și soc. olarilor. Cu toate-că azi aceste societăți, în urma mașterelor împrejurări, nu pot desvolta o activitate mai de seamă — țin să cinstească meșteșugul românesc cu dragostea ce o arată față de pornirile chemate să dea noi îmbolduri, noi încurajieri acestei cinstite și rodnice munci.

La rugarea Reun. meseriașilor români din Sebeșul săsesc pentru expoziție industrială, vor răspunde — credem vrednic — și țaurile din Hunedoara. Căci Duminecă țaul cojocarilor, la îndemnul dlui Nicol. Macrea, cassarul „Agricolei“ și apoi țaul cizmarilor la îndemnul dlui V. C. Osvadă, — au hotărît să ia parte la expoziția din Sebeș, expunînd lucrări de-ale mai multor meșteri vrednici.

Tot așa vor hotări — după cum suntem informați și țaurile timarilor și olarilor din Hunedoara.

Pentru buna pornire — laudă să aibă!

Tovărășia Centrală.

Cuoțiști (acționari) noi la „Tovărășia Centrală“ ni-au sosit în momentul din urmă din mai multe părți. În numărul viitor îi publicăm pe toți.

Asigurarea vitelor.

La „Asigurarea vitelor“ au început unii a ne trimite deja și taxe drept asigurare a vitelor lor. Până însă Statutele însoțirii de asigurare nu-'s trecute pe la tribunal și până direcțiunea nu anunță că s'a început viața însoțirii — avînd vite pentru cel puțin un despărțămînt, — până atunci plata eventualelor pagube, nu să va putea face. Cam în 2 luni credem a putea pune lucrul în ființă.

Fabrică românească de cărămizi.

Intîia fabrică de cărămizi și țigle, făcute de Români cu ajutor de mașini și cu cunoștințe de lucrări cheramice, să deschide în comuna Teliuc de lingă Hunedoara, și anume avocatul Dr. George Dubleşiu și alți doi tovareși, după-ce au studiat acest fel de fabricare la mai multe fabrici din Germania — zilele acestea încep lucrările de a face cărămizi și țigle (șuripuri) cu ajutorul unor mașini speciale și din un pământ special, potrivit pentru lucrări cheramice.

Felicităm pe avocatul Dr. Dubleşiu și pe soții săi pentru bunul început și le dorim ca să aducă cu izbînda lor multă cinste spiritului românesc de întreprindere!

Băncile în noua reformă a dărilor.

De Ioan I. Lăpădatu.

(Urmare.)

E departe de noi intenţiunea de a atinge susceptibilitatea cuiva, dar cunoscute fiind slăbiciunile oamenilor precum și faptul că în sistemul complicat al stabilirii dărilor ușor se poate afla nod în papură, tare ne temem că prin pedepsele proiectate, multe dintre institute vor putea fi expuse sicanelor celor mai mari. Va fi de-ajuns ca unul sau altul dintre institute să nu fie agreat dintr'o parte sau dintr'alta, pentru-ca să poată fi amenințat în tot momentul cu pedepsele proiectate.

Pe lângă aceste măsuri severe, excepționale mai este și acea dispoziție a proiectului după care institutelor li-să dă numai dreptul de a vedea datele dărilor ce le privesc. Până acum în fața comisiunilor de dare, partidele interesate puteau cel puțin verbal să-și apere interesele și deseori puteau să clarifice momentan unele sau altele dințele chestiunilor controversate. Pe viitor aceasta nu va mai fi, pentru-că institutele interesate numai pe calea recursului în scris vor mai putea să-și apere interesele.

Cît primește — în sfîrșit — recursurile contra lucrărilor organelor incredințare cu stabilirea dării, ne vine în minte vorba: turcul te bate, turcul te judecă. Și cată de ce? În senzul reformei, institutele cari se văd neîndreptățite pot apela — în primul loc — la comisiunea financiară a comitetului administrativ comitatenz. Iar referent în această comisiune e directorul financiar, adică organul contra căruia să recurează. E prea firesc deci de presupus că la primul for de recurs multă mîngăere nu vor afla institutele apelătoare. — În rîndul al doilea să poate apela la judecătoria administrativă. Aci apoi controversele se vor hotărî definitiv.

Din parte-ne relativ la acest mod de apulare nu mai zicem nimic. Lăsăm să vorbească aceia, cari vor fi bătut astfel de căi, cari vor fi avut prilej să recureze poziții de dări stabilite greșit și cari deci vor fi știind cît de greu e a mai scoate mielul din gura lupului.

Atît!

Al doilea fel de dare ce revine băncilor în înțelesul noii reforme va fi:

II. Darea de venit,

(Jövedelemadó)

care să introducă în locul dării întregitoare generale de venit (általános jövedelmi pótdó) de până acum și care astăzi este de 30% a dării societăților, ceea-ce, considerînd că ca bază a acestei dări întregitoare generale de venit, la societățile obligate la publicitate, de prezent să ia acelaș bilanț și aceiași titluri, după care să stabilește și darea de 10% a societăților, corăspunde la 3% a cîștigului impus la dare.

Nouele proiecte însă aduc — față de starea actuală — însemnate schimbări. Întîi de toate darea de venit pe viitor să așeze pe baze progresive în diferite clase, ce variază între 0.71%—5%. Al doilea ca bază nu se mai admite — ca până acum — cîștigul după care se socotește darea de cîștig (azi a societăților) ci un altul, care dacă să consideră titluri de adaus și subtras, va fi cu mult mai mare ca baza dării de cîștig. Și în fine în rîndul al treilea, darea de venit să va contingenta.

Înainte de a discuta însă aceste schimbări, trebuie să facem amintire de o observare pe care, cu drept cuvînt, și-au făcut-o toți cîți s'au ocupat de proiectele reformei de dare. E vorba adică, că oare peste tot luat, îndreptățită e sau ba această dare de venit pentru societăți pe acții și reuniuni, ca persoane juridice? Această întrebare se impune cu atît mai mult cu cît darea de venit se introduce asupra veniturilor în cea mai personală considerație a lor.

Proiectele în motivarea lor — după-ce darea întregitoare generală de venit se extinde azi asupra tuturor persoanelor fizice și iuridice și după-ce noua dare de venit e chemată să înlocuiască darea întregitoare generală de venit de până acum — susțin că noua dare trebuie introdusă, atît asupra persoanelor fizice, cît și a celor juridice. Cu toate acestea proiectele — poate

tocmai pentru-că darea de venit e o dare par excellentiam personală — fac excepții dela această considerație generală și anume special pentru acelea persoane juridice, al căror venit să împarte direct între membrii lor. Dar aceste excepții proiectele nu le extind nici asupra societăților pe acții și nici asupra reuniunilor obligate la publicitate, deși și unele și altele sunt persoane juridice, al căror venit se împarte între membrii ce le formează. Și că de ce nu o extind și asupra acestor două categorii de persoane iuridice, ne-o spune deasemenea motivarea proiectelor, motivare care constă din două puncte și anume:

a) pentru-că acestea — societățile pe acții și reuniunile obligate la publicitate — și până acum au plătit ca dare directă și întregitoare 13%, o dare pe care prin forța capitalurilor adunate la ele, o pot suporta și pe viitor, și

b) pentru-că darea după inreresele de depuneri în senzul reformei pe viitor se va reduce dela 10% la 5%, ceea-ce — zice motivarea — este un destul de mare favor pentru societăți și reuniuni.

Sunt două motive acestea, cari nu pot justifica cu temeinicie eschiderea societăților pe acții și reuniunilor din șirul acelor persoane iuridice, asupra cărora darea de venit — această sarcină publică a veniturilor personale — nu trebuie introdusă.

Și eată de ce!

Venitul societăților pe acții și al reuniunilor în ultima analiză e venitul acționarilor, respective al membrilor de reuniuni, venit care se împarte între ei ca dividendă. Iar dividendă în mîinile acționarilor respective membrilor de reuniuni și așa vine supusă la dare. Prin urmare nu poate fi principiu just de politică de dare, ca unul și acelaș venit să fie supus la dare, atît la societățile pe acții respective reuniuni, cît și la acționari respective membrii reuniunilor. Singurul principiu just este, că dacă darea de venit e o dare personală și dacă se încasează dela acționari respective membrii reuniunilor, ea nu se mai poate lua și dela corporațiunile la cari aceștia aparțin. Și acest principiu credem, că trebuie observat cu atît mai mult față de societățile obligate la publicitate cu cît proiectele îl observă față de celelalte societăți comerciale cum sunt: societățile colective, comandite, în participațiune etc., pentru cari să definește apriat (§. 2) că darea de venit se va lua numai dela membrii lor. (Căci dacă să nesocotește acest principiu, atunci la societățile pe acții și reuniunile obligate la publicitate darea de venit se va plăti de două-ori. E interesant zice Jellineck Henrich, președintele soc. „Kereskedelmi Csarnok“ din Budapesta, să se știe cîtă dare s'ar plăti în viitor după un venit de dividendă de 100 coroane. Socoteala și-o face astfel:

10% dare de cîștig	K 10—
5% dare de venit	5—
dare comunală (25% a dării directe)	2.50
dare de drum și îngrijirea bolnavilor	—65
dare de venit la acționar în mediu	3—
Total	K 21.15,

o dare care crește și mai mult — ceea-ce nu e greu de înțeles — dacă proprietarii acțiilor nu sunt particulari ci alte societăți ori reuniuni obligate la publicitate.

Cît privește în fine celelalte motive ale proiectului, că adică societățile pe acții și reuniunile cum au plătit până acuma 13%, vor putea plăti și de aci înainte noua dare de venit și aceasta cu atît mai vîrtos, cu cît darea după interesele de depuneri se reduce la jumătate, — nu credem să se găsească om nepreocupat, care să le poată aproba. Căci am văzut că chiar numai darea de cîștig, pe viitor, în cele mai multe cazuri, va fi 15%, deci mai mult ca cele 13% (dare de cîștig și venit) de până acum; iar redncerea dării după interesele de depuneri — azi în lumea concurenței celei mai infuriate — nu va fi un favor pentru bănci, ci pentru deponenți. Diferința ce afirmative ar rămînea băncilor va intra sub forma de interese în buzunarele deponenților.

Reese dară clar că dacă darea de venit pentru societățile obligate la publicitate din motivele indicate în proiecte e nejustificată, cu atît mai puțin îndreptățită poate fi ea din punc-

tul de vedere al încasării duple, cum s'a dovedit mai sus.

Revenind după aceste la schimbările proiectului, amintite mai sus, fără multă greutate va trebui să ne convingem că aceste toate însemnează noue sarcini pentru bănci.

Până acum darea de venit era 3%. Pe viitor — pe baza progresivității — ea va varia, cum am spus, între 0.71%—5%, dar așa ca deja

la un venit de	
K 10.600— 11.400	darea va fi de K 344—
K 20.000— 22.000	darea va fi de K 800—
„ 76.000— 80.000	„ „ „ „ „ 3.600—
„ 96.000—200.000	„ „ „ „ „ 9.780—

Dela 200.000 cor. în sus gradele cresc cu cîte 10.000 cor. iar darea e după fiecare grad 5%.

De aci vede ori-si-cine, că darea de venit va fi mai îngreunătoare ca până acum. Societățile cu un venit de 80.000 cor. vor plăti pe viitor dare de venit nu 3%, ci 4 1/2% pe lângă eventuala dare de cîștig de 15%, ceea-ce însemnează o sarcină de 6 1/2% față de dările de azi.

Dar darea de venit însemnează sarcini nouă la bănci, nu numai pentru natura ei progresivă, ci și din punct de vedere al schimbării a doua a proiectului, adică a bazei de dare. Până acum cel puțin baza dării de venit este aceeaș ca și a celei de cîștig.

Pe viitor însă cea dintîi va fi mai mare ca cea de a doua. Și eată de ce.

Din cîștigul bilanțului nu se va mai putea subtrage venitul supus la dare de pămînt și la dare de case, venite cari la darea de cîștig — deși în măsură mai mică ca în trecut — totuș se vor putea subtrage. Ba mai mult. Pe cînd la darea de cîștig — în senzul reformei — se poate subtrage pentru proprietățile de pămînt numai venitul catastral, iar la case venitul de clasă corespunzător, pe atunci darea de venit la aceste două poziții să va socoti după venitele faptice și nu numai după acelea cari să pot subtrage la darea de cîștig, cum ar fi just. — Nu se vor mai putea subtrage dividendele acțiilor și dobînda efectelor publice, nici chiar a celor cari sunt scutite de dare. În sfîrșit nu să vor putea subtrage nici dările, iar după salarele (de prezent cele până la 1500 respective 2000 fl., sunt scutite de dare de venit) banii de cvartir, remunerațiile, locuințelor în natură date funcționarilor¹⁾ deasemenea va trebui să se plătească dare de venit.

Din cele zise până aci rezultă că cîștigul supus la dare de venit va fi mai mare ca cel supus la dare de cîștig și prin urmare darea de venit și sub acest raport va fi mai împovărătoare pentru bănci ca până acum.

Și acum o paranteză.

Între titlurile supuse la dare de venit, vedem că sunt înșirate și venitele efectelor publice, chiar și dacă — în senzul legilor — aceste sunt scutite de dare. Dispozițiunea aceasta e de natură a jigni chiar și cele mai vitale interese ale creditului. Căci cu drept cuvînt să poate întreba ori-si-cine, ce să va întîmpla cu creditul țării? Știut fiind, că una dintre condițiunile pe cari se întemeiază a est credit în străinătate a fost tocmai scutirea de dare a efectelor publice, începînd dela cele de stat, comunale, de comunicație și până la scrisurile fonciare ale celor mai multe dintre institutele hipotecare și de credit din țară.

¹⁾ În privința competențelor funcționarilor se proiectează următoarele schimbări: darea de cîștig de clasa IV. să casează, trecîndu-se la darea de venit. Această dare de venit va fi singura ce se va lua dela competențele funcționarilor, cu aceea deosebire însă, că pentru sume mai mari de 6000 cor. se va lua — pe lângă darea stabilită în §. 24 al proiectului — și o dare întregitoare, pe care §. 66 pentru sume

dela 6.000	6.600 cor.	o fixează la 0. 2%
„ 6.600— 7.200	„ „ „	„ 0. 3%
„ 7.200— 8.000	„ „ „	„ 0. 4%
„ 10.000—12.000	„ „ „	„ 1. —%
„ 30.000—40.000	„ „ „	„ 5. —%

(Va urma.)

Statutele insoțirii „Tovărășia Centrală“.

(Urmare).

§. 29.

Obiectele de pertractare ale adunărilor generale sunt de regulă:

a) decide asupra rapoartelor prezentate de direcțiune și comitetul de supraveghiere, stabilește bilanțul anual și decide asupra absolutoriului direcțiunii și comitetului de supraveghiere, pentru gestiunea expirată;

b) împărțește profitul curat, sau hotărăște asupra perderilor avute; fixează marcele de prezență;

c) alege direcțiunea și comitetul de supraveghiere;

d) alege pe directorul executiv și ratifică contractul încheiat cu acesta;

e) dă îndrumări direcțiunii și comitetului de supraveghiere;

f) decide asupra eventualelor filiale, deschise de direcțiune, sau hotărăște deschiderea acestora; precum și asupra raporturilor cu celelalte tovărășii sătești;

g) modifică statutele, decide asupra fusionării sau liquidării insoțirii;

h) decide asupra propunerilor făcute de direcțiune sau comitetul de supraveghiere, sau de ori-care membru cu vot decisiv, dacă acela și-a prezentat propunerile în scris direcțiunii cu cel puțin 3 zile înainte, ca să poată fi luate în programul adunării.

§. 30.

Membrii cu vot decisiv, sunt îndreptățiți să facă propuneri la ori-care obiect, pus în programul adunării generale.

B) Direcțiunea.

§. 31.

Direcțiunea să compune din 6-20 membri aleși de adunarea generală, dintre membrii Tovărășiei, pe timp de câte 3 ani.

Prima direcțiune pe 1 an.

§. 32.

În fiecare an ies din direcțiune câte $\frac{1}{3}$ din membri și în anul ultim cei rămași, după ordinea vechimii. Până la stabilirea acestei ordin, membrii de ieșit, să designează prin sorți.

Membri esțiți pot fi realeși.

Locurile din direcțiune sau din comitetul de supraveghiere vacante, pot fi îndeplinite provizor, până la proxima adunare generală.

§. 33.

Direcțiunea alege din sinul său un prezident. Direcțiunea ține ședințe de câte-ori află de lipsă, dar' cel puțin odată în fiecare lună.

Pentru membrii externi, direcțiunea în caz de lipsă poate fixa și asemna spese de călătorie, dar' nu poate fi îndatorată să facă aceasta.

Direcțiunea poate lua deciziuni valide când sunt prezenți cel puțin 3 membri. Deciziunile să aduc cu majoritate de voturi, în caz de paritate, decide votul prezidentului.

În cazuri de hotăriri înseminate, la propunerea directorului, trebuie să se asculte părerea și să ceară în scris voturile și a membrilor din direcțiune, ce n'au fost prezenți și numai după votarea acestora, e validă hotărîrea.

Despre ședințele direcțiunii să redactează procese verbale, pe cari le subscrie prezidentul, notarul și membrii prezenți.

(Va urma.)

STIRI

Controla industrială. În temeiul legii, în țară sunt 54 inspectori industriali, a căror chemare este să supravegheze lucrătoarele și fabricile, ca întru cât să țin de rînduile legii și să în ce chip tratează cu lucrătorii. Datele și experiențele, ce le culeg acești inspectori formează material prețios atît pentru guvern cît și pentru cei ce să ocupă cu trebile industriale și cu economia în general. Secretarul Reuniunii industriale regnicolare a făcut raport despre activitatea celor 54 inspectori în anul 1906. Din acest raport vedem că ei au vizitat 7849 fabrici industriale, unde erau ocupați 317,920 lucrători de fabrică. În anul trecut au fost peste 1000 greve (straicuri). Secretarul la sfîrșitul raprtului propune mai multe reforme cu primire la inspectorii industriali, cerind mai cu dinadinsul înmulțirea acestora.

Un măestru român — distins.

Din Alba-Iulia ni-să scrie că la cursul de pantofarice s'a ținut de curind în Budapesta pentru pregătirea măestrilor buni de învățători ambulante pe lingă dl Iustin Olariu din Arad, a mai luat parte și Românul Ion Tat, măestru pantofar în Alba-Iulia. Domnul Ioan Tat și până acum a făcut de multe ori cinste numelui de meseriaș român: a fost premiat la mai multe expoziții. Așa a cîștigat premiul prim la Expoziția meseriașilor din Sibiu dela 1902. Tot premiul prim l'a cîștigat și la Expoziția din Cluj dela anul 1894 și apoi diplomă de recunoștință a cîștigat și la Expoziția din Cinci biserici dela 1902.

Cînd însemnăm aceste distințeri, ce au fost făcute dlui I. Tat și prin el meseriașilor români, — credem că ne împlinim o datorință dacă rugăm pe Românii din Alba-Iulia și jur să dea tot spriginul acestuibrav meseriaș, de care suntem mîndri.

Plantele de leac. Cu spriginu unui harnic tiner, ce să pregătește în Budapesta, să fie folositor părinte al poporului, am publicat și noi în anul trecut în „Tovărășia“ mai mulți articoli, în care am arătat însemnătatea plantelor de leac, îndemnînd pe sătenii noștri să arete copiilor să stringă și ei, să grijească plantele de leac, pe care le pot vinde cu prețuri bune în ori-care farmacie și în ori-care droguerie. După cît știm, îndemnul nostru au și avut un mic succes, că 4 băeți de sătean au adunat diferite plante de lac, pe care le-au vîndut cu o bună sumuliță de bani.

Ca să arătăm ce izvor de venit pot da și aceste plante, însemnăm aici, că din Murăș-Vaşarheiu să scrie, că Camera de negoț și industrie de-acolo a hotărît să înceapă o mare mișcare pentru cunoașterea și stringerea plantelor de leac prin copii sătenilor.

Pentru mai buna vînzare vor face tovărășii sătești, cu ajutorul cărora vor nizu să înmulțească numărul stringătorilor și să le înleznească vînzarea plantelor cu preț bun.

În satele noastre cîți copii nu aleargă pustiu pe strade și toți acestia ar putea aduna plante de leac ori s'ar putea îndeletnici cu creșterea vermicilor de mătasa — care încă aduce cîștig frumos!

*

Moșiile Sirbiei sunt împărțite între săteni așa fel, că acolo nu să pomenesc proprietari cu zeci de mii de jugăre. În Sirbia întregă sunt 293 mii 421 proprietari. Între aceștia au cite 5 hectare 160 mii 375 familii; dela 5—10 hect. au 80 mii 822 familii; dela 10—20 hect. au 40 mii 782 familii — iar 3 proprietari mari au cite 250—300 hectare.

La noi în Ungaria — cînd o sose vremea acestei împărțiri potrivite?

Să găsește:

— O moașă cu diplomă și cu praxă îndestulitoare. Cine caută moașă pentru o comună ce dă salar potrivit — să să adreseze la E. B. în Ördögkut per Zilah.

— Soie de vînzare cu 1 Cor 60 fil. Kilogramul, la dl Dionisiu Cacovean în Maros-Décse, u. p. Felvincz.

Intrebări și răspunsuri.

Intr. 17. Sunt meseriaș rotar și din munca cîștită am păstrat o sumă de bani, cu care aș dori să-mi cumpăr un ferestru circular pentru tăiat lemne lungi. Am lucru mult și nu-l pot răzbi. Vă rog să-mi scrieți de unde să procur ferestrul de care am lipsă?

Ioan Mijia în A.

Răspuns: Scrie românește la fabrica S. Wagner și fii în Sibiu (Nagyseben). Un ferestru circular cu placă de tăiat de 24—65 cm. diametru, costă dela 130 până la 170 coroane. Cînd îi scrii să-ți spui

că noi Te-am îndreptat la el, căci noi am vorbit cu proprietarul care ne-a făcut promisia, că recomandărilor noștri le dă o deosebită atenție. Să ne scrii apoi ce ai putut isprăvi.

*

Intr. 18. Unde aș putea găsi viță de viic vărătică după-ce la noi e locul alb-soios și nu să coc strugurii tirzii.

Abonat Nr. 1698.

Răspuns: Serie de-adreptul ori la M. Fischer, szöllőoltvány telepe în Nagy-Enyed, ori la F. Caspari în Medias (Medgyes). În amîndouă locurile găsești viță f. bună și de ori-ce soi dorești.

POSTA REDACȚIUNI.

Dlul V. H. în U. Venim cu plăcere. Pregătiți numai terenul. Vestiți și satele din jur și scrieți de-a dreptul la Hunedoara (Vajdahunyad) la dl Osvadă, ziua cînd v'ar fi mai bine să venim și apoi gara până la care trebuie să mergem.

Dlul Ion B. în H. Ți-am răspuns în scrisoare.

Dl care a îmbiat cele 600 kgr. brînză de oaie — să ne scrie adresa corect, căci scrisorile ce îi le-am trimis, ne-au sosit îndărăpt.

Dlul Ioan D. în T. Sz. Trebuie să scoți licență pentru ținut de armă. Cererea o poți face ori-cînd și a-nume prin solgăbirău la alișpanu, comitatului. Ți-o poate face și notarul din sat — să înțelege pe plată. În rugare pune că-ți trebuie pușca pentru apărarea averii cutare și cutare. Pușca confiscată cere-o în scris, la care trebuie să-ți răspundă.

Dlul Ioan Bica în T. Să pot și 4—5 membri. Aceia vor face parte din cea mai apropiată grupă. Taxele acum la început să vor plăti la direcțiune. Mai tirziu veți avea acolo un bărbat de incredere. Cereți liste de membri.

Dlul G. B. (seneca). Are drept vîcenotarul. Pentru scutirea de dare la care noi — trebuie cerută această scutire în anul cînd s'a zidit casa. Acum ai întîrziat.

Dlul Petru Stefan. Pentru dare Ți-am răspuns. Pasaport să ceară de-a dreptul dela alișpan, și să spună că notarul nu-î dă. Dacă cel ce Ți-a aprins finul nu plătește, pîrește-l la judecătorie, nu la primarul satului.

Dlul Teodor Mureșianu, înv. în Bligen. V'am răspuns în scrisoare.

Dlul T. H. în B. Te rog să ne scrii mai amănunțit, căci din ce ne-ai scris nu știm cum stă lucrul De ce „abzie“ ei dacă nu faceți recurs? Cine e în majoritate reprezentanța comunală? Ei de ce vreau să ridice cele 24 mii?

Dlul Bozian, înv. Cenadul sîrb Te rog să trimiți la adresa dlui V. C. Osvadă estrasul cărții fonduare de pe pămîntul din vorbă. Totodată o consemnare a averilor private, ce le au părtașii, — cu însemnarea datoriilor intabulate pe aceste moșii. Estrasul de data asta poate să fie fără timbru (însemnări cu ceruza dela cartea funduară — lustru). Nădăjduim să vă putem sluji bine.

Abonat nr. 1119. Dacă e îngrădit mai de mult și e folosit ca grădină, nu poate fi scos cu sila la comasație, ori cine ce ar zice. Dacă cineva nu vă lasă în pace — pîrîți-l la judecătorie pentru conturbare în posesiune (birtok háborítás).